

# ԱՊԱԳԻԱՅ

ԽԳ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2406 ԵՐԿՈՒԾԱԲԹԻ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2023  
• VOL. XLIII, NO 2406 • 16 OCTOBRE 2023 • MONDAY, 16 OCTOBER 2023



**KOMITAS**  
SALON FUNÉRAIRE

**Entrusted for over 25 years**

Journey Home™ coverage included with  
new pre-arrangement contracts\* (\$595 value)

www.komitas.ca



(514) 331-0400

## ԳԱԹՐԻՆ ԳՈՒՆՆԱ. «ՖՐԱՆՍԱՆ ՊԻՏԻ ՊԱՅԱՆՔԷ ԲԱՆԱԶԵՒ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ ՄԱՍԻՆ»

ՄԱԿ անվտանգության խորհուրդի ծիրեն ներս Ֆրանսան պիտի պահանջէ բանաձեւ ընդունիլ ԼՂ հայերու վերադարձին մասին: Այս մասին Ծերակոյտէն ներս ելոյթի ժամանակ յայտարարած է Ֆրանսայի ԱԳ Նախարար Գաթրին Գոլննան:



«Ատրպէյճանը ծրագրաւորած եւ կազմակերպած է ԼՂ-էն աւելի քան 100,000 հայերու ելքը: Այս ծանր յանցագործութիւնը չի կրնար անպատասխան մնալ: Հայաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ հակամարտութիւնը պէտք է կարգաւորուի բանակցութիւններու ճանապարհով: Պաքուն պէտք է հասկնայ, որ չի կրնար ընթանալ ուժի կիրառման ճանապարհով», - ըսած է ան:

## ԱՐԿԱՏԻ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻՆ, ԲԱԿՕ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻՆ ԵՒ ՂԱԻԹ ԻՇԽԱՆԵԱՆԻՆ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅԱՒ



Արցախի Հանրապետութեան Նախկին Նախագահներ՝ Արկախի Ղուկասեանին եւ Բակօ Սահակեանին, ինչպէս նաեւ Ազգային ժողովի նախկին նախագահ Դաիթ Իշխանեանին պաշտօնական Պաքուն ահաբեկչութեան մեղադրանք առաջադրած է:

Այս մասին հաղորդած է Ատրպէյճանի Պետական անվտանգութեան ծառայութիւնը՝ աւելցնելով, որ արցախցի պաշտօնեաներուն մեղադրանք առաջադրուած է քրեական օրէնսգիրքի 7 յօդուածներով, ներառեալ «կազմակերպուած խումբի կազմին մէջ ահաբեկչութեան», «անօրինական զինուած խումբերու ստեղծման» եւ «ահաբեկչութեան ֆինանսաւորման» յատկանիշներով:

Յիշենք նաեւ, որ Արցախի Հանրապետութեան Նախագահ՝ Սամուէլ Շահրամանեան Հաքարիի անցակետը անցնելով հասած էր Հայաստանի Հանրապետութիւն:

## ԵՆԻՍԿ-Ն ԱՏՐՊԵՅՅԱՆԻՆ ԿՈՉ ԿՈՒՂԴԷ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ԱՐՑԱԽԻ ԲՈԼՈՐ ԿԱԼԱՆԱԴՐՈՐՈՒԱԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Հինգշաբթի՝ 12 Նոյեմբեր 2023-ին, ԵՆ Խորհրդարանական վեհաժողովը ընդունեց «Մարդկայինական իրավիճակը Լեռնային Ղարաբաղի մէջ» բանաձեւը եւ համանուն խորհրդատուութիւնը:

Բանաձեւին մէջ Ատրպէյճանին կոչ կ'ուղղուի ազատ արձակելու Արցախի բոլոր կալանաւորուած ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Ատրպէյճանի մէջ պահուող բոլոր հայ ռազմագերիները, նաեւ՝ ապահովելու հայ բնակչութեան վերադարձը Արցախ:



## ՍԿՍԱՒ ՄԻԱՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆՈՒԹԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՆԱՏԱՅԻ ԹԵՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ՝ ԲՈՆԱԳԱՂԹԱԾ ԱՐՑԱԽՅԻՆԵՐՈՒ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԹԱՓԱՆՅԻԿ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

ՄԻՆՉ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔՈՎ ԿԸ ՍՏԱՆԱՆՔ ԲՈԼՈՐ  
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ  
ԱՂԵՏՆԵՐԸ ՄԵԿՈՒՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՄԵՐ ԿՈՉԻՆ

**ՅԱՆՈՒՆ ՄԵՐ ԱՂԵՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ, ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔՈՎ  
ԿՈՒՉԵՆՔ ՆՇԵԼ ԳԱՆԱՏԱՀԱՅ ԵՐԿՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐՈՒ  
ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ ԲԱՅԱՌԻԿ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝  
ՅՕՆ ԳՈՍՏԱՆԵԱՆ \$ 20 000  
ՓՕԼ ԱՀՄԱՐԱՆԵԱՆ \$ 5000**



Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի Թեքեան Մշակութային Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը տասնամեակներ շարունակ Հայաստանին եւ Արցախին օժանդակելու մեծ փորձ ունի, շուրջ 30 տարի բազմաթիւ ծրագրեր իրականացուցած է ու կը շարունակէ իրականացնել մինչ օրս:

2023 թուականի Սեպտեմբերի 19-20-ը Արցախը ապրեցաւ ողբերգական օրեր:

Արցախահայութիւնը, Ատրպէյճանի կողմէ 9 ամիս շարունակ շրջափակման մէջ ըլլալով, տոկաց, դիմացաւ, զրկանքներով յաղթահարեց սովն ու ցուրտը, ունենալով Նպատակ, որ երեք հազարամեակ իր պապենական հողի վրայ ապրելով՝ իրաւունք ձեռք բերած է մնալու եւ ապրելու իր հայրենիքի մէջ:

Ատրպէյճանը, Նախ շրջափակման ենթարկելով, սովի մատնեց ժողովրդին, այնուհետեւ լայնածաւալ անսպասելի եւ ուժգին յարձակում սկսաւ: Արցախի վրայ՝ ռմբակոծելով բնակավայրեր, դպրոցներ, հիւանդանոցներ:

24 ժամուայ ընթացքին Արցախը պատմութեան մէջ առաջին անգամ 100 տոկոսով դատարկուեցաւ իր դարաւոր հայ բնակութենէն: Արցախցիներուն ստիպեցին բռնագաղթել իրենց Հայրենիքէն:

Նոյն օրը լուր տարածուեցաւ մէկ այլ սարսափելի արհաւիրքի մասին. Ստեփանակերտ-Ասկերան ճանապարհի հատուածին մէջ՝ վառելիքի պահեստին մէջ, պայթիւն տեղի ունեցաւ, որուն յաջորդեց սոսկալի հրդեհը: Արցախցիները՝ մեծ մասամբ տղամարդիկ, եկած էին պէնզին տանելու, որպէսզի կարողանան ժամանակին հեռանալ Արցախէն: Պայթիւնի ու հրդեհի հետեւանքով 200-է աւելի մարդ զոհուեցաւ, կան հարիւրաւոր անհետ կորածներ: Պայթիւնի վայրէն տարհանուած է 140 այրուած մասունք:

Պայթիւնի յաջորդող երկու օրերու ընթացքին տուժածներուն կարելի եղաւ Հայաստանի հիւանդանոցներ հասցնել:

ԹՄՄ-ը որոշեց Նախ օգնութիւն տրամադրել Երեւանի Այրուածքաբանութեան Կեդրոնի մէջ բուժուող արցախցիներուն:

**Որոշ մանրամասնութիւններ կը պատմէ Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի ԹՄՄ վարչութեան հայաստանեան գրասենեակի տնօրէն՝ Գայանէ Մուրադեանը.** «Ես չորս օր շարունակ գնում էի հիւանդանոց եւ ընդունարանում հանդիպում, խօսում հիւանդապահ մայրերի, քոյրերի, կանանց, պապիկների կամ ողջ մնացած տատիկների հետ ... իրենցից վերցնում էի անհրաժեշտ տեղեկութիւնները, որպէս նուիրատուութիւն՝ դրամատնային

# ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՐԱՆԴԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

## ՑԱԿՈՒՄ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Նախորդ շաբաթ azg.am-ի մէջ հրապարակուեց եր «Ստեղծել Արցախի Հանրապետութեան վտարանդի կառավարութիւն» վերնագիրով յօդուած՝ իբրեւ առաջարկ, յորդոր եւ պահանջ առաջին հերթին ուղղուած Հայաստանի Հանրապետութիւն բռնազաղթած արցախահայութեան, երկրորդ՝ համայն հայութեան՝ քաջալերելու եւ օժանդակելու այդ նախաձեռնութիւնը: Նոյն հետայն համացանցին մէջ գոհունակութեամբ հանդիպեցայ նոյն յառաջադրանքով այլ գրութիւններու, ինչ որ կը փաստէ, որ այդ կամ նման նախաձեռնութիւն մը կրնայ հանրային բազմաձայն պահանջ դառնալ, քանզի Ստեփանակերտի եւ Արցախի միւս տարածքներու «յանձնումէն» ետք ստեղծուած կացութիւնը, աւելի քան 100 հազար արցախահայերու դժնի կացութիւնը, անոնց իրաւունքներու հետագայ պաշտպանութեան հարցերը, ինչպէս նաեւ՝ արդէն իսկ Նշմարուող արտաքին ու ներքին տխուր երեւոյթները կը մնան առկախ՝ օդէն, հրատապ եւ կազմակերպուած լուծումներ գտնելու ստիպողութեամբ:

Առաջարկը, որ խտացուած է վերնագրիս մէջ, արցախահայութիւնը ներկայացուցչական բարձրագոյն մարմինով մը օժտելն է, նախընտրաբար վտարանդի կառավարութեան կարգավիճակով, նկատի ունենալով ստիպողական այն պարագան, որ այդպիսի կամ նման մարմին մը պետք է միջազգային յարաբերութիւններ, պետութիւններ, ՄԱԿ, վերջինիս ենթակառոյցներ, ազգային եւ օտար կազմակերպութիւններ, մամուլ եւլն., մշակելու եւ գործադրելու, վերջապէս՝ արցախահայութեան շահերը պաշտպանելու, Հայաստանի պետական մարմիններու, տեղական կազմակերպութիւններու եւ անհատներու հետ համագործակցելու համար: Ներկայացուցչական այդպիսի մարմինի մը գոյութիւնը խիստ անհրաժեշտ է նաեւ սփիւռքահայկական կազմակերպութիւններու եւ անհատ բարեգործներու համար, որոնց 30 տարուան վաստակը շատ է մեծ Արցախի վերակառոյցման, ենթակառոյցներու, դպրոցական ցանցի ստեղծման համար: Աւելի քան վստահ եմ, արդէն իսկ ապացոյցները կան, որ սփիւռքահայութիւնը աւելի քան պատրաստակամ է թէ քաղաքական, թէ քարոզչական, թէ ֆինանսական օժանդակութիւն տրամադրելու արցախահայութեան եւ անոր/մեր դատին:

Ի զուր չօգտագործեցի դատ բառը: Ճիշդ հիմա, անյապաղ, ամենալուրջ կարիքը ունինք դատական համագարկ բանալու ընդդէմ Ալիեւի եւ Ատրպեյճանի, ընդդէմ յանցակիցներուն: Առաջին հերթին՝ ի պաշտպանութիւն Արցախի Հանրապետութեան գերեվարուած պետական գործիչներուն, որոնք խոշտանգումի եւ նուաստացումի կ'ենթարկուին ազերիական բանտերու մէջ: Անոնք ներկայիս բոլորովին լքուած են Հայաստանի իշխանութիւններուն կողմէ, Ռուսիոյ նախագահին առիթ տալով վկայակոչելու պաշտօնական Երեւանի չկամութիւնը անոնց նկատմամբ եւ այդպիսով ինքզինք ազատ զգալու այդ ուղղութեամբ, պարտականութիւնները չնկատելու, որեւէ քայլ չկատարելու:

Երկրորդ եւ աւելի հիմնականը՝ դատական գործ յարուցելու Ալիեւի վարչակարգի դէմ Լա Շէյի Միջազգային դատարանի կրկնակ վճիռները չկատարելու, 9 ամիս շարունակ 120 հազար արցախցիները շրջափակման տակ պահելու եւ ապա սովահար բնակչութեան վրայ ժամանակակից զէնքերով յարձակում գործելու եւ կոտորած սարքելու համար:

Երրորդ՝ բազմաթիւ են վկայութիւնները, նաեւ ատրպեյճանական լրատուամիջոցներու կողմէ, արցախցի անհատ քաղաքացիներու դէմ կատարուած վայրագութեանց, մորթոտումներու եւ սահմուկեցնող այլ արարքներու վերաբերեալ: Միայն պետական լիազօրութիւններով օժտուած մարմին մը կրնայ վկաներու եւ վկայութիւններու հաւաքման, դատական պատշաճ փաստաթուղթեր պատրաստելու եւ դատարան ներկայացնելու ծանր աշխատանքը կազմակերպել:

Երրորդ՝ նուազ կարեւոր չէ պետական, հանրային



եւ անձնական կալուածներու, անշարժ եւ շարժական ունեցուածքներու փաստահաւաքութեան documentation-ը պատրաստելը: Այդպիսի տքնաջան պարտականութիւն մը կրնայ ստանձնել միայն պետական վերին մարմինը:

Ու տակաւին կան կատարելիք այլ գործեր, նոյնքան եւ աւելի էական, ինչպէս բռնազաղթեալներու տեղաւորման, սնունդի, առողջապահութեան ու խնամքի, ինչպէս նաեւ աշխատանքով ապահովելու, արտաքին ու ներքին նուիրատուութիւններու ընդունման եւ յարակից մարզերու մէջ:

Նշուած ու դեռ չնշուած բազմաթիւ աշխատանքները կ'ենթադրեն նիւթական ահռելի միջոցներ: ՐՐԿԷ պիտի հայթայթուին այդ միջոցները, որեւէ սենթ մնացած է Արցախի պետական գանձարանին մէջ, չէն ծախսուած առաջին անհրաժեշտութեան պէտքերու համար, եւ ընդհանրապէս՝ ինչ միջոցներով պիտի գործէ Նորաստեղծ այդ կառոյցը: Հարց՝ որուն պատասխանը թերեւս կրնան տալ, գոնէ սկզբնական շրջանի համար, մեծահարուստ հայերը ի Հայաստան եւ Սփիւռք աշխարհի:

Հաւանաբար ոմանք մատնացոյց ընեն Հայաստանի պետութիւնը, որ վերջերս ստացաւ, արցախահայութեան օգնելու պայմանով, Մ. Նահանգներէն խեղճուկ, ողորմելի աղքատաբաժին 11,5 միլիոն տոլար, իսկ Եւրոպական Միութենէն պիտի ստանայ ընդամենը 24 միլիոն եւրօ:

Ինչպէս պիտի հասնի բոլոր կարիքներուն, որոնք կը պահանջեն հարիւրաւոր միլիոններու յատկացում:

Բաց աստի, վտարանդի կառավարութեան մը ստեղծումին գլխաւոր խոչընդոտը վստահաբար պիտի ըլլայ Հայաստանի ներկայ իշխանութիւնը, որ վերջին 5 տարիներուն բնաւ չէ հանդուրժած իրմէ դուրս կազմակերպ որեւէ մարմնի գոյութիւնը: Մինչդեռ խելամիտ կառավարութիւն մը առաջինը ինք պիտի ըլլար նախաձեռնողը այդպիսի մարմնի մը կազմութեան, որ, իբրեւ բուն եւ բնական պահանջատէր պիտի օգտագործուէր միջազգային հարթակներու վրայ:

Այսուհանդերձ բնաւ պետք չէ ընկրկիլ վերոյիշեալ եւ բազում այլ խոչընդոտներու դիմաց: Ինչպէս բոլոր կառավարութիւնները, այս կառավարութիւնն ալ վերջ պիտի ունենայ ուշ կամ կանուխ, որքան կանուխ՝ այդքան լաւ մեր ժողովուրդին եւ պետութեան համար:

Չմոռնանք նաեւ, որ Արցախի Հանրապետութիւնը ունէր եւ պիտի շարունակէ ունենալ պետութեան մը համար անհրաժեշտ բոլոր կառոյցներն ու խորհրդանիշերը որպէս չճանչցուած, բայց defacto գործող իշխանութիւն, ինչպէս շատ ուրիշ մարմիններ աշխարհի շուրջը:

Արցախի էջը չէ փակուած: Այդ էջը բաց պահողը պիտի ըլլայ արցախահայութիւնը իր ներկայացուցչական՝ թէեւ առայժմ վտարանդի կառավարութեամբ, համայն հայութեան ջանքերով:

Երեւան  
«Պայքար» շաբաթաթերթ

ԱՐՑԱԽԵՆ ԲՈՆԻ  
ՏԵՂԱՅԱՆՈՒՄԾ 9082  
ԵՐԵՒԱՆԻ ԸՆԴՈՐԿՈՒՄԾ Է  
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ  
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան Կրթութեան, Գիտութեան, Մշակոյթի եւ Մարզանքի նախարարութեան «Արմէնփրէս»-ին տրամադրած տուեալներուն համաձայն, 9 Հոկտեմբերի տուեալներով Արցախէն բռնի տեղահանուած 9082 երեխայ կրթութիւնը կը շարունակէ հայաստանեան կրթական հաստատութիւններուն մէջ:

Այս մասին 9 Հոկտեմբերին «Մարդասիրական Կեդրոն»-ին մէջ տեղի ունեցած ասուլիսին յայտնեց նաեւ Հայաստանի վարչապետի մամլոյ քարտուղար Նազելի Պաղտասարեան:

«Երեւանի մէջ կրթութիւն կը ստանայ 2910 երեխայ, Կոտայքի մարզ՝ 1561, Արարատ՝ 1322, Արմաւիր՝ 790, Լոռի՝ 472, Գեղարքունիք՝ 441, Արագածոտնի մարզ՝ 430, Սիւնիքի մարզ՝ 390, Շիրակի մարզ՝ 342, Տաւուշ՝ 258, Վայոց ձոր՝ 166», շեշտեց վարչապետի մամուլի քարտուղարը:

ԱՊԱՐԷՅ  
Շաբաթաթերթ

ABAKA

Hebdomadaire Arménien  
Armenian Weekly ISSN 0382-9251

Publié par /Published by  
Le Centre de Publication Tékéyan  
825 rue Manoogian, Saint-Laurent,  
Québec H4N 1Z5

Tél: (514) 747-6680 • FAX: (514) 747-6162  
e-mail: abaka@bellnet.ca  
www.tekeyanmontreal.ca

Պատասխանատու խմբագիր՝  
ԱՒԵՏԻՍ ՊԱՐԱՅԱՆԵԱՆ

Ծանուցումներու  
նուիրատուութիւններու եւ  
գրասենեակի պատասխանատու՝  
ՍԱԼԻ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Թորոնթոյի պատասխանատու՝  
ՄԱՍՏՈՒ Բ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

Canada
2nd Class \$80 (QC & ON)
1ère classe/first class \$150
U.S.A. 1st class (US) \$150
Autres pays/Other countries:
1st class (US)\$120
Per issue \$1.75
Dépôt légal: Bibliothèque du Québec

PM40015549R10945  
TPS/GST - R119209294 • TVQ/PST #1006268699

Financé par le gouvernement du Canada  
Funded by the Government of Canada

Canada



## ԹԵՔԵԱՆՑԻՆԵՐԸ ԴԱՐՁԵԱՎ ԲԵՐՁՈՐՑԻՆԵՐԻ ԿՈՂՔԻՆ ԵՆ

Այս երիտասարդներն ու օրիորդները, որ հիմա սովորում են Երեւանի տարբեր բուհերում՝ Պետական համալսարանում, Պոլիտեխնիկականում, Բժշկականում, Մանկավարժականում, Գեղարուեստի ակադեմիայում, Ամերիկեան համալսարանում, դեռ 3 տարի առաջ ապրում էին Արցախի Քաջաթաղի շրջանի Բերձոր քաղաքում եւ սովորում այնտեղի Վահան Թեքեանի անուան թիւ 1 դպրոցում:

Բերձորից բռնի տեղահանուելով՝ նրանք իրենց ընտանիքների հետ բնակութիւն են հաստատել Հայաստանի տարբեր քաղաքներում ու գիւղերում:

Իսկ այսօր հիւրընկալուել են Միացեալ Նահանգների եւ Գանատայի Թեքեան Մշակութային Միութեան հայաստանեան ներկայացուցչութեան գրասենեակում:

Հանդիպումը կազմակերպել է գրասենեակի տնօրէն Գայանէ Մուրատեանը: Բերձորցիները հիմա էլ կապուած են միմեանց հետ, թէւ Բերձորից բռնի տեղահանուելով՝ ամէն մէկն իր ճանապարհն ունի արդէն, փորձում է նոր կեանք սկսել: Բերձորը նրանց յուշերում միացող կարօտ է, լուսաւոր անցեալ, որ ամէն պահ իրենց հետ է:



Յոյգերը, յիշողութիւնները, կորստեան ցաւն ու նաեւ ուրախութիւնը, որ Բերձորն ապրում է այս երիտասարդների աչքերում, նրանց սրտերում, միախառնուել էին: Բերձորցի երիտասարդներն են շարունակելու ապ-



րեցնել Բերձորը, եւ ուր որ գնան, իրենց փոքրիկ Բերձորն են կառուցելու:

Ջերմ ու մտերմիկ հանդիպման առիթը բարեգործական ծրագիրն էր, որով թեքեանցիները տարիներ շարունակ կապուած են եղել Բերձորի հետ՝ վերանորոգելով, լիովին նոր տեսք տալով այնտեղի Վահան Թեքեանի անուան դպրոցին, որի յարմարաւետ ու բարեկարգ դասարաններում հասցրին մինչեւ բռնի տեղահանումը, սովորել ընդամենը մի քանի ամիս:

**Թեքեանցիները Բերձորցիներին չեն մոռանում: Մոնթրէալից ԹՄՄ վարչութեան անդամ Աւետիս Զիհանեանն իր անձնական միջոցներից ֆինանսական օգնութիւն է յատկացրել 15 ուսանողի:**

Բերձորի դպրոցն այնքան հարուստ գիտելիք է տուել, որ շրջանաւարտների մեծ մասն ընդունուել է բուհերի անվճար բաժիններ: Բերձորցի երիտասարդների հետ թեքեանցիները մեծ յոյսեր են կապում: Պատահական չէ, որ նրանք հովանաւորել են Բերձորի Վահան Թեքեանի անուան դպրոցի վերակառուցման ու վերանորոգման ծրագիրը: Կրթութիւնը թեքեանցիների ուշադրութեան կենտրոնում է, բարեգործութեան շարժառիթն է միշտ:

Յառաջիկայում էլ Թեքեան մշակութային միութիւնը մի յարկի տակ կը հաւաքի բերձորցիներին, այս դառն ու յուսահատ օրերի մէջ նորից կը վերակենդանանայ Բերձորը՝ իր ուսուցիչների ու աշակերտների յուշատուութիւններում:

## ՎԻՉԵՆ ԱՂԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ LUX MEDIA ՀԵՌՈՒՄՏԱՑՈՅՑ ԿԱՅԱՆԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ



Երկուշաբթի՝ 9 Հոկտեմբեր 2023-ի երեկոյեան, Նախ մոնթրէալահայ գաղութը, ապա համայն աշխարհով սփռուած հայութիւնը պատիւը ունեցաւ հպարտութեամբ դիտելու, այնքան կարեւոր հարցազրոյցը, որ Lux Media հեռուստացոյցի առջանց կայանը առաջարկած էր կատարել մտաւորական՝ Վիգէն Աղդարեանի հետ:

45 վայրկեանի տեւողութեան ընթացքին Վիգէն Աղդարեան, ամենայն ճշգրիտ եւ դիւրահաղորդ կերպով, հիմնուած պատ-մական իրողութիւններու վրայ, յաջողեցաւ հիմնաւորել՝ Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախ)-ի հողերու դարաւոր պատկանելիութիւնը հա-յերուն, եւ մանաւանդ շեշտելով յիշեց երկու անգամ իրականացած Հայոց Ցեղասպանութիւնը արդի պատմութեան մէջ, մեկնաբանելով թրքական աշխարհի չլայտարարուած նպատակը:

Սոյն երկտողով, շնորհակալութիւն կ'ուզենք յայտնել Պրն. Վիգէն Աղդարեանին, որ իր սուղ ժամերը տրամադրեց նման ազգօգուտ հարցազրոյցին ընդառաջելու, նամանաւանդ մեր այս դժուար պայմաններուն, ֆրանսերէն լեզուով պատմական իրողութիւնները հաղորդակից դարձնելու օտարներուն, որոնք միայն կը լսեն օտար կայաններու յեղադարձուած լուրերը:

Եզրակացնելով եւ օրինակ առնելով Պրն. Աղդարեանի միջոցառումէն կարելի է տեսնել եւ իմանալ ռեւէ հայ անհատի առաքելութիւնը մեր արդար դատի պաշտպան հանդիսացող նման արարքին որ կարելի է իրականացնել թէկուզ Հայրենիքէն հեռու Գանատայի մէջ, ուստի մեզմէ իւրաքանչիւրը պարտի ինք եւս իր կարգին տարածել այս եւ նմանատիպ եւ շատ կարեւոր ճշմարտութիւնները, որպէսզի համայն աշխարհը իմանայ եւ ճանչնայ մեր ազգի դարաւոր պատմութիւնը եւ յարի՛ արդարութեան:

Սոյն հարցազրոյցը դիտելու եւ տարածելու համար սեղմել հետեւեալ կապը: OCCIDENT - IL FAUT ÉVITER UN 2ème GÉNOCIDE ARMÉNIEN avec VIKEN ATTARIAN - YouTube

«ԱՊՍԱԿԱՅ»

## ՍԿՍԱԲ... ԵՂ 1 - ԷՆ

Շար. - Էջ 1 - ԷՆ

հաշուին փոխանցուած գումարները ընտանիքներին տրամադրելու համար: Փոխանցումները կատարուել են 2023 թուականի Հոկտեմբերի 9-ին:

Յատկացուած օգնութիւնը Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի ԹՄՄ հայաստանեան ներկայացուցչութեան դրամատան հաշուհամարից փոխանցուել է շահառուի դրամատնային հաշուին:

Ծանր այրուածքներ ստացածներէն մի քանիսը բժիշկի երաշխաւորմամբ տեղափոխուեցին Ֆրանսիա, Գերմանիա, Եւրոպական այլ երկրներ՝ բուժումը շարունակելու: Յաւօք, նրանք, որոնց մարմնի 60 տոկոսից աւելին այրուել էր, մահացան:

Գաբրիէլեան Նարեկին (27 տարեկան) խնամում էր քոյրը՝ Էգնարան, նա ամէն առաւօտ եղբօր համար սնունդ էր բերում, ողջ օրը նստում էր կողքին, կերակրում ու հոգ տանում:

Սաղաթէլեան Լեւոնի (25 տարեկան) եւ եղբօր՝ Վրէժի (24 տարեկան) ձեռքերն ու դէմքն էին այրուել: Մայրը՝ Կարախանեան Մարինէն, մէկ Լեւոնի մօտ էր վազում՝ Այրուածքաբանական, նրան կերակրելու, մէկ էլ՝ մաշկաբանական հիւանդանոց՝ խնամելու Վրէժին:

Առուստամեան Միքիլին (55 տարեկան) խնամում էր մասնագիտութեամբ բժիշկ որդին՝ Գուրգէնը, նա դասի չէր գնում, սպիտակ խալաթը հագած գալիս-կանգնում էր բժիշկների կողքին եւ օգնում վիրակապել հիւանդներին: Մարտիրոսեան Միքիլին (27 տարեկան) խնամում էր քոյրը՝ Մարինէն, խաչատրեան Եգորին (30 տարեկան) խնամում էր կինը՝ Սնեժաննան: Ամուսինը շատ ծանր վիճակում էր, խնդրում էր ինձ միջնորդել արտասահման տեղափոխել եւ բուժումն այնտեղ շարունակել:

Բոլորի հետ հարազատական կապ էի զգում եւ այդ օրերին ապրում էի նրանց հոգսերով: Անընդհատ հարցնում էի՝ ինչպէս է անցել վիրահատութիւնը, գիշերն ինչպէս է անց կացրել...

Հզօր ու հպարտ արցախցի տոկունութիւն ու լաւատեսութիւն էր ներշնչում՝ փառք տալով Աստծուն, որ իր հայրը, որդին, եղբայրը գոնէ ողջ է մնացել: Թէկուզ այրուածքներով, որ յետոյ խոր սպի է դառնալու, բայց գոնէ ողջ է: Խնամողներից շատերը երեխաներին հետներն էին բերում եւ մի քանի ժամ մնում էին նստած աթոռներին՝ բժիշկներից մի լաւ լուր ստանալու յոյսով ...»

## Արցախահայերու օգնութեան ծրագրերը կը շարունակուին առանց դադարի:

Եթէ կը ցանկանաք օգնել մեր հայրենակիցներուն, հաճեցէք ԱՄՆ –ու մէջ Նուիրատուութիւնները ուղարկել հետեւեալ հասցեով՝ Tekeyan Cultural Association Artsakh Aid, 755 Mount Auburn Street, Watwrown MA 02472, իսկ Գանատայի մէջ՝ Tekeyan Cultural Association Artsakh Aid, 825 Manougian Str., Ville Saint-Laurent, Quebec H4N 1Z5, Canada:



## ԱԼԻԵՒ. «ԿԱՐԵԼԻ Ե ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԵՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐԳԱԲՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԵՐԿԿՈՂՄ ԵՒ ԵՌԱԿՈՂՄ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԱՐԵԼ»



Իլիամ Ալիև մատնանշած է, որ Հարաւային Կովկասի մէջ մարտահրաւերներն ու հարցերը լուծուած չեն:

Ատրպէյճանի Նախագահ Իլիամ Ալիև յայտարարած է, որ կարելի է Վրաստանի մէջ Հայաստանի հետ յարաբերութիւններու կարգաւորման համար երկկողմ եւ եռակողմ բանակցութիւններ վարել:

Այս մասին ան յայտարարած է Վրաստանի վարչապետ Իրաքլի Դարիպաշվիլիի հետ միատեղ ճեպագրոյցի ընթացքին:

Ան շնորհակալութիւն յայտնած է Վրաստանի վարչապետին այս հարցով հարթակ տրամադրելու պատրաստակամութեան համար:

«Վրաստան պատրաստ է, իսկ եթէ իր համաձայնութիւնը տայ Նաեւ Հայաստան, մենք համապատասխան կառոյցներու աջակցութեամբ անմիջապէս կը սկսինք երկկողմ եւ եռակողմ ձեւաչափերով հանդիպումները», ըսած է Ալիև:

Ատրպէյճանի ղեկավարը ըսած է, որ Հարաւային Կովկասի մէջ մարտահրաւերներն ու հարցերը տակաւին կը մնան չլուծուած: Ան նշած է խաղաղութեան հաստատման կարեւորութիւնը:

«Մենք պէտք է աշխուժօրէն աշխատինք Հայաստանի հետ խաղաղութեան պայմանագիրին վրայ: Յոյսով եմ, որ մենք պիտի կարենանք հասնիլ անոր եւ ստեղծել քաղաքական բնական իրավիճակ Հարաւային Կովկասի մէջ, որուն հետեւանքով գործակցութիւն կը հաստատուի երեք երկիրներու՝ Հայաստանի, Ատրպէյճանի եւ Վրաստանի միջեւ», ըսած է Ալիև:

Անոր խօսքով՝ տարածաշրջանի երկիրները կրնան զարգացնել փոխգործակցութիւնը յատկապէս ելեկտրակաշիւնութեան ոլորտի մէջ, առեւտուրի, ներդրումներու ուղղութիւններով:

## ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԸ. «ՌՈՒՍ ԽԱՂԱՂԱՊԱՅՆԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ՀԱՐԱԲԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԵՋ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՍՏԵԼՈՒ»



Ղարաբաղի մէջ ռուսական խաղաղապահ զօրախումբը պատրաստ է օգնելու Հարաւային Կովկասի մէջ խաղաղ կեանքի հաստատման, մինչդեռ Միացեալ Նահանգներն ու Եւրոպական Միութիւնը անկայունութիւն կը սերմանեն: «Ազատութիւն» ձայնասփիւռի կայանը կը հաղորդէ, որ այս մասին յայտարարած է Ռուսիոյ արտաքին գործոց Նախարար Սերկէյ Լաւրով՝ «ՄԱԿ-ի կանոնադրութեան սկզբունքներու ամբողջական պահպանումն ու փոխկապակցութիւնը միջազգային խաղաղութեան եւ կայունութեան բանալին են» խորագրեալ յօդուածին մէջ:

Լաւրով յօդուածին մէջ շեշտած է, որ Պրիքսելը «հոգալով իր աշխարհաքաղաքական յաւակնութիւնները», իր «միջնորդական ծառայութիւնները» կը պարտադրէ Ատրպէյճանին եւ Հայաստանին՝ «Ուաշինկթընի հետ միասին ապակայունացում բերելով Հարաւային Կովկաս»:

«Այժմ, երբ Երեւանի եւ Պաքուի ղեկավարները կարգաւորած են երկու երկիրներու գերիշխանութեան փոխադարձ ճանաչման հարցը, եկած է խաղաղ կեանքի հաստատման եւ վստահութեան ամրապնդման ժամանակը: Ռուսական խաղաղապահ զօրախումբը պատրաստ է ամէն ձեւով նպաստելու ատոր», յօդուածին մէջ գրած է Ռուսիոյ արտաքին գործոց Նախարարը:

## ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԴԻՄԱԾ Ե ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ՝ ՈՐՊԵՍՁԻ ՊԱՔՈՒՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿԵ Լ.Ղ. ՆԱԽԿԻՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ՆԱԽԱԳԱՅՆԵՐԸ



Չորեքշաբթի՝ 4 Հոկտեմբեր 2023-ին, Միջազգային Իրաւական Հարցերու Ներկայացուցիչը, Դատարանի կանոններու 39-րդ կանոնի հիման վրայ դիմած է Մարդու Իրաւունքներու Եւրոպական Դատարան Լեռնային Ղարաբաղի Նախկին եւ Ներկայ ղեկավարութեան բոլոր ներկայացուցիչներուն՝ Եւրոպական համաձայնութեան 2-րդ եւ 3-րդ յօդուածներով երաշխաւորուող իրաւունքներու պաշտպանութիւնը ապահովելու նպատակով, պահանջելով Նաեւ ստիպել Ատրպէյճանը անյապաղ ազատ արձակելու զանոնք:

Միջազգային Իրաւական հարցերու Ներկայացուցիչը, հիմք ընդունելով ընկերային ցանցերու վրայ տարածուած շարք մը տեսանիւթերը, խընդրած է Դատարանէն՝ Ատրպէյճանը պարտաւորեցնել տեղեկացնելու իր վերահսկողութեան տակ յայտնուած ռազմագերիներուն եւ քաղաքացիական անձերու մասին ու տրամադրելու ամբողջական տուեալներ:

Աւելի ուշ Եւրոպական Դատարան Ներկայացուած դիմումի մասին Ատրպէյճան դատարանին Ներկայացուցած էր Ռուբէն Վարդանեանի մասին տեղեկատուութիւն, որ փոխանցուած է վերջինիս մերձաւոր ազգականներուն:

## ԻՐԱՆՑԻ ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ ՊԱՇՏՈՆԵԱՆ. «ՂԱՐԱԲԱՂԸ ԱՄԱՆՊԱԲԱՐ ՊԱՏԿԱՆԱԾ Ե ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ»



Իրանի խորհրդարանի Ազգային անվտանգութեան եւ արտաքին քաղաքականութեան յանձնաժողովի փոխնախագահ՝ Շահրիար Շէյտարին յայտարարած է, որ «Ղարաբաղը աւանդաբար պատկանած է Հայաստանին»:

Շէյտարի այս մասին ըսած է Երիտասարդ լրագրողներու ակումբի թղթակիցին հետ գրոյցի մը ընթացքին՝ անդրադառնալով արցախեան հակամարտութեան:

«Ներկայիս Ղարաբաղը Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ հակամարտութեան տարածք է: Ատրպէյճանի հանրապետութիւնը, օգտագործելով արտատարածաշրջանային երկիրներու եւ սիոնիստական վարչաձեւի կարողութիւնները, ապահոված է ռազմական գերակայութիւն Հայաստանի նկատմամբ», - ըսած է Իրանցի պաշտօնեան:

«Ղարաբաղը աւանդաբար պատկանած է Հայաստանին, եւ այն, որ մարդիկ փախած են Հայաստանի տարածք, ատրպէյճանական բանակի յարձակման արդիւնք է, եւ չի նշանակեր, որ Ղարաբաղի հայերը կորսնցուցած են իրենց ինքնութիւնը... այսօր Ատրպէյճանի հանրապետութիւնը շրջափակման պատճառով նեղ դրութեան մէջ դրած է Ղարաբաղը. Ղարաբաղը շրջափակման մէջ է չորս կողմէն», - ըսած է Շէյտարին:

Ան պարզաբանած է, որ արտատարածաշրջանային երկիրները կը ձգտին շահագործել Կովկասի միջոցները, նոր միջանցքները, եւ օգտագործել Ատրպէյճանի տարածքը՝ աշխարհաքաղաքական առումով Եւրոպային միանալու համար:

Շէյտարիի խօսքով՝ Հայաստանը միշտ պիտի փորձէ ետ վերցնել Ղարաբաղը, ուստի աւելի լաւ է հայ-ատրպէյճանական խնդիրները լուծել քաղաքական համաձայնագրերու եւ Իրանի նման երրորդ երկրի միջնորդութեամբ:



# ABAKA

SECTION FRANÇAISE

LUNDI, 16 OCTOBRE 2023

## Déployer les forces internationales de maintien de la paix aux frontières arméniennes pour prévenir de nouvelles catastrophes

*Écrit en anglais par le Dr Arshavir Gundjian et publié dans The Armenian-Mirror Spectator en date du 27 septembre 2023*

**A**lors que l'enfer a littéralement éclaté en Arménie, le gouvernement actuel, tous les partis d'opposition, ainsi que tous les groupes organisés en Arménie et en diaspora, doivent avoir un objectif principal qui l'emporte sur tous les autres objectifs humanitaires, économiques ou urgences politiques importants. Cet objectif est, comme le dit la sagesse populaire, de « sauver le mobilier actuel », c'est-à-dire de sauver tout ce qui reste encore des possessions arméniennes.

Il est écrit depuis longtemps, en particulier depuis la fin de la désastreuse guerre de 44 jours de 2020, que non seulement l'Artsakh, mais certainement également l'actuelle République d'Arménie, sont la cible d'une prise de pouvoir par l'Azerbaïdjan, agissant en pleine collaboration évidente avec la Turquie. En outre, quelles qu'en soient les raisons, il est devenu de plus en plus évident que la protection des soi-disant soldats de maintien de la paix russes était devenue tout à fait inopérante.

Il n'est pas nécessaire d'être expert pour constater qu'outre l'Artsakh, le bel-ligérant président azerbaïdjanais Ilham Aliyev utilise régulièrement le qualificatif d'« Azerbaïdjan occidental » pour désigner les territoires de l'actuelle République d'Arménie, dont Erévan, Sevan et Dilidjan.

Incroyablement, à chaque occasion, pratiquement aucune voix d'indignation, de protestation officielle et de condamnation n'a été entendue de la part du gouvernement arménien ou de tout autre organisme international. Les agences météorologiques azerbaïdjanaises parleraient même de la météo en Arménie comme de la « météo de l'Azerbaïdjan occidental ».

L'Arménie officielle a-t-elle pris l'utilisation d'un langage aussi cynique, choquant et dangereux pour une plaisanterie de mauvais goût ?

Si tel est le cas, il est préférable qu'ils se secouent sérieusement et se réveillent. En effet, les Azerbaïdjanais et les Turcs ne plaisantent pas. Ils pensent ce qu'ils disent, et bien plus encore.

N'avons-nous pas appris des leçons de l'histoire de l'Arménie qu'effacer le pays de la carte était leur projet vieux de plusieurs siècles, comme élément central du grandiose projet turc pantouranique d'expansion de l'Europe jusqu'au cœur de l'Asie, dans un vaste empire ininterrompu ?

Jusqu'à présent, ils n'ont pas pu réaliser ce rêve, uniquement à cause de l'obstacle russe de l'ère soviétique, qui a soudainement disparu !

Il est incontestable que le monde arménien tout entier doit maintenant consoli-

der tous ses moyens et toutes ses forces, en mettant de côté toutes les divergences internes, afin de sauver les territoires arméniens qui subsistent encore entre nos mains.

Nous ne disposons sans doute que d'un temps limité pour nous engager fébrilement dans cet effort de consolidation de toutes nos forces. Comme je l'ai déjà déclaré dans mes derniers écrits, tout manque de maturité et tout échec d'un parti arménien, aujourd'hui, qu'il s'agisse des autorités actuelles, des groupes d'opposition, des partis politiques ou des groupes de la diaspora, à se conformer à un esprit d'unité nationale motivée par l'urgence, serait considéré comme une trahison pure et simple envers les intérêts suprêmes de la nation arménienne.

Nous devons reconnaître, et simplement reconnaître pour l'instant, que les Arméniens, tant en Arménie qu'en Artsakh, n'ont en réalité pas réussi à construire leurs outils de sécurité nationale au cours des trois dernières décennies, alors qu'ils auraient dû consolider leurs efforts pour sécuriser le pays par leurs propres dispositifs de sécurité militaires et diplomatiques. Cela devait être accompli en priorité, de manière autonome et indépendamment de toute aide étrangère dite extérieure supplémentaire, quelle qu'elle soit. En effet, ils étaient censés savoir que cette dernière est volatile et peut être éphémère, alors que la sécurité est la seule chose sur laquelle une nation peut compter !

Immédiatement après l'effondrement de la structure soviétique, la plus haute priorité de l'Arménie aurait dû être non seulement de maintenir soigneusement son industrie de défense, mais aussi de continuer à la développer pour se doter d'une armée de classe mondiale, équipée d'armes sophistiquées de pointe et régulièrement mises à jour. L'Arménie disposait de l'infrastructure et de la main-d'œuvre intellectuelle pour réussir dans cette voie. En fait, nous tous, en particulier dans la diaspora, avons été amenés à croire que telle était effectivement la qualité et le calibre du système de défense arménien. Nous avons été trompés, et pire encore, par son comportement irresponsable, l'Arménie a créé tous les éléments de la catastrophe actuelle.

L'autre grand échec concerne spécifiquement le front diplomatique de l'Artsakh. L'Artsakh dispose en effet de deux outils juridiques solides et internationalement reconnus pour soutenir son droit à l'indépendance, qu'il a négligé d'utiliser depuis 1994, après la victoire arménienne

**Suite à la page 6**

## Démission du président du Groupe d'amitié Canada-Azerbaïdjan

Le député canadien de l'Ontario Philip Lawrence a démissionné de son poste de président du Groupe d'amitié parlementaire Canada-Azerbaïdjan en raison de l'agression de l'Azerbaïdjan contre le Haut-Karabagh et du déplacement forcé de la population arménienne, a rapporté le Comité national arménien du Canada.

« Nous saluons la décision de principe de M. Lawrence et appelons tous les élus canadiens à cesser de s'engager avec l'État de l'Azerbaïdjan et son régime dictatorial », peut-on lire dans la déclaration du Comité national arménien du Canada.

Auparavant, le groupe d'amitié parlementaire France-Azerbaïdjan avait été dissous.



## Plainte d'Ararat Mirzoyan devant le commissaire européen chargé de la gestion des crises

Le ministre arménien des Affaires étrangères Ararat Mirzoyan a reçu le commissaire européen chargé de la gestion des crises Janez Lenarcic, le 6 octobre.

Selon un communiqué de presse du ministère, Ararat Mirzoyan a présenté la situation créée par le blocus du corridor de Latchine qui a duré plusieurs mois et par l'agression militaire de l'Azerbaïdjan contre la population civile du Haut-Karabagh le 19 septembre.

Soulignant que ce qui s'est passé au Haut-Karabagh était en fait un nettoyage ethnique contre lequel l'Arménie mettait en garde depuis des mois, le ministre Mirzoyan a souligné la nécessité d'exclure le risque persistant de recours à la force dans la région.

Les parties ont également évoqué la fourniture d'un soutien approprié aux personnes déplacées de force du Haut-Karabagh et le travail avec les partenaires internationaux à cette fin.

Le ministre des Affaires étrangères de la République d'Arménie et le commissaire européen ont échangé des idées sur la sécurité dans la région, ainsi que sur les questions du programme de partenariat entre la République d'Arménie et l'Union européenne.



## « L'exode forcé » en cours dans l'enclave du Haut-Karabagh « ressemble » à une épuration ethnique.

Un exode massif, après une attaque éclair toute aussi furtive qu'écrasante. La fuite de plus de 100.000 Arméniens de l'enclave du Haut-Karabagh, après l'assaut réussi de l'Azerbaïdjan, est un « exode forcé » qui « ressemble » à de l'épuration ethnique, a estimé, le 5 octobre dernier, la ministre des Affaires étrangères de France Catherine Colonna, deux jours après sa visite en Arménie. Comme elle, de nombreux responsables politiques français dénoncent un « nettoyage ethnique » dans la région, une arme régulièrement dénoncée ces dernières décennies lors de différents conflits, bien que sa définition n'ait jamais été précisément arrêtée.

Colonna a utilisé les mots « crime » et « tragédie » pour décrire ces événements. La ministre des Affaires étrangères a toutefois assuré qu'il fallait espérer que ces Arméniens déplacés pourront retourner au Haut-Karabagh.

« La France est amie de l'Arménie depuis longtemps et agit en son nom », a rappelé Colonna. Quant aux sanctions contre l'Azerbaïdjan, la diplomate française a souligné que cette question n'était « pas à l'ordre du jour ».

« Nous fournissons une assistance aux Arméniens, notamment dans les domaines humanitaire et médical », a-t-elle déclaré.

Selon Colonna, l'Azerbaïdjan est tenu de respecter le droit international et ses obligations.

Colonna a réaffirmé qu'elle avait demandé au ministre français de la Défense d'évaluer sa capacité à fournir une aide militaire à l'Arménie, mais elle n'a pas précisé les dates précises ni les armes que la France pourra transférer à l'Arménie.



**Suite à la page 6**



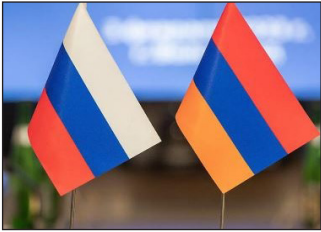
## Un consulat général russe dans la province arménienne de Syounik

La Russie ouvrira un consulat général dans la province de Syounik, a informé l'ambassade de Russie en Arménie.

Une réunion a eu lieu à Meghri, en Arménie, entre le chef du groupe prioritaire du ministère russe des Affaires étrangères et le maire de la ville au sujet de l'ouverture d'un consulat général de Russie dans la ville de Kapan.

Les deux hommes ont discuté des perspectives d'ouverture rapide du nouveau bureau consulaire russe à Syounik, qui devrait considérablement simplifier l'accès aux services consulaires pour les citoyens russes vivant dans le sud de l'Arménie.

Le nouveau consulat général devrait, en outre, contribuer au renforcement des relations russo-arméniennes et à la stabilisation de la situation dans la région, ainsi qu'à l'expansion de la coopération culturelle, humanitaire, commerciale, économique et interrégionale.



## Recontre entre la Biélorussie et l'Arménie en Espagne

Sviatlana Tsikhanouskaya, cheffe de l'opposition et ancienne candidate à la présidence de Biélorussie, a rencontré, le 6 octobre, le Premier ministre Nikol Pachinian et son ministre des Affaires étrangères Ararat Mirzoyan, à Grenade, en Espagne.

« J'ai exprimé mes condoléances concernant la situation au Haut-Karabagh. Je suis d'accord sur le fait que les négociations doivent apporter une paix tant attendue et durable dans la région », a ajouté Tikhanovskaïa sur X (anciennement Twitter) à la suite de cette réunion.



## Discussion autour du départ des soldats de maintien de la paix du Karabagh

Une délégation du ministère russe de la Défense se rendra à Erévan afin de discuter du calendrier de retrait du contingent russe de maintien de la paix du Haut-Karabagh.

Le contingent russe de maintien de la paix est stationné au Haut-Karabagh sur la base d'une déclaration de cessez-le-feu signée, le 9 novembre 2020, par les dirigeants d'Azerbaïdjan, d'Arménie et de Russie.

Selon l'accord, la durée de la présence du contingent russe de maintien de la paix dans la région est fixée à cinq ans à compter de la date de signature, avec la possibilité d'une prolongation automatique de cinq ans supplémentaires si aucune des parties à l'accord ne déclare son intention de mettre fin à cette disposition six mois avant l'expiration du terme.

## Déployer ...

Suite de la page 5

contre l'Azerbaïdjan.

En effet, au moment même où le régime soviétique s'effondrait, il est un fait bien établi que l'Artsakh a organisé légalement (selon les lois en vigueur à l'époque) le référendum réussi du 10 décembre 1991 pour établir son droit de déclarer son indépendance et son droit de gérer son propre destin.

Les atrocités répétées de l'Azerbaïdjan contre ses propres citoyens d'origine arménienne, depuis les massacres de Soumgaït jusqu'aux actes de violence incessants de la part de l'Azerbaïdjan et à la rhétorique ouverte encourageant sa population à perpétrer des atrocités envers les Arméniens, qui se poursuivent encore aujourd'hui dans les médias azerbaïdjanais, sont les éléments incontestables de la demande de l'Artsakh, à la manière du Kosovo, de se séparer de l'Azerbaïdjan pour survivre.

Les autorités arméniennes d'Arménie et d'Artsakh ont effectivement laissé, timidement, les deux solides arguments internationalement acceptés en faveur de l'indépendance s'estomper avec le temps. Cet échec a atteint son point le plus bas lorsque le Premier ministre Nikol Pa-

chinian a récemment commencé à répéter que l'Arménie reconnaissait l'intégrité de l'Azerbaïdjan, y compris l'Artsakh, à l'intérieur de ses frontières.

Aussi incroyables que puissent être tous les échecs arméniens cités ci-dessus, et aussi graves que puissent être la responsabilité et donc la culpabilité de tous ceux qui ont causé de tels échecs, il est évident qu'au stade actuel de notre crise nationale pour la survie, nous ne pouvons pas nous permettre le luxe de déployer tous les efforts nécessaires pour résoudre ces problèmes dès maintenant. Mais à cet égard, tout n'est pas perdu. Nous devons simplement prendre très sérieusement note des points ci-dessus pour nous assurer qu'ils deviennent des éléments fondamentaux d'une stratégie nationale arménienne à long terme sur laquelle il faudra bientôt travailler, une fois que nous aurons traversé l'état de super-urgence actuel.

Après nous être rappelé tout ce qui précède, nous devons maintenant rassembler tous les efforts de notre nation pour atteindre l'objectif immédiat qui, comme je l'ai dit au début de cet article, est nécessaire pour sauver ce qui reste encore en Arménie à ce jour sans subir de nouvelles pertes.

M. Pachinian, nos collègues dirigeants des mouvements politiques et autres en

## L'OSCE appelle à un soutien international accru aux Arméniens d'Artsakh

Le président en exercice de l'OSCE, le ministre des Affaires étrangères de Macédoine du Nord Bujar Osmani, a appelé à un soutien international et à une aide humanitaire accrus pour plus de 100 000 Arméniens du Karabagh qui ont trouvé refuge en Arménie.

« Les besoins humanitaires doivent demeurer une priorité absolue, et la communauté internationale des donateurs doit continuer à faire activement preuve de solidarité et de responsabilité partagée pour aider l'Arménie dans la réponse de son gouvernement à cette crise humanitaire en cours ».

Le président en exercice de l'OSCE, Osmani, a pris note de la visite des représentants de l'ONU à Stepanakert/Khankendi le 1er octobre et estime que la participation continue de la communauté internationale contribuera à stabiliser la situation sur le terrain et aux efforts visant à parvenir à une paix durable.

Les discussions concernant la participation internationale sur le terrain devraient se poursuivre, dans la mesure où une mission d'observation internationale indépendante rassurerait ceux qui souhaitent rentrer.

Osmani a noté des déclarations publiques de l'Azerbaïdjan concernant l'intégration de la population arménienne et les perspectives de retour de la population déplacée. La protection des droits et de la sécurité des Arméniens du Karabagh conformément aux engagements de l'OSCE relève de la responsabilité de l'Azerbaïdjan.

« Le recours à la force dans les négociations diplomatiques pour résoudre les différends est toujours inacceptable et compromet les chances de parvenir à un monde décent et inclusif.

Le président en exercice Osmani soutient la poursuite des processus politiques visant à conclure un traité de paix entre les pays.

« L'OSCE et ses structures compétentes, dans le cadre de leur mandat, sont prêtes à contribuer à ce processus conformément aux valeurs et aux engagements de l'Organisation pour parvenir à une paix juste, durable, décente et inclusive dans la région », indique le communiqué.



## « L'exode ...

Suite de la page 5

« Nous sommes en dialogue avec Erévan pour évaluer quelles armes sont nécessaires. C'est aussi un moyen d'éviter une situation encore plus difficile, qui cette fois sera sans aucun doute suivie par de sévères sanctions de l'Europe, ou du moins de la France, contre l'Azerbaïdjan », a précisé Catherine Colonna.

Arménie et en Artsakh, ainsi que les chefs des principales organisations de notre diaspora, nous devons MAINTENANT rassembler tous nos moyens pour aider l'Arménie à demander au Conseil de sécurité des Nations unies le seul remède concret IMMÉDIAT qui empêchera l'exécution du plan azéri-turc évident d'élimination physique complète de l'Arménie de la carte : l'Arménie doit exiger le déploiement immédiat d'une force internationale de maintien de la paix crédible et forte le long ses frontières et de ce qui reste de l'Artsakh, peuplé d'Arméniens, avec l'Azerbaïdjan et la Turquie. Pour éviter en partie les sensibilités, ces forces peuvent être qualifiées d'« ajouts ou agissant en association » avec les forces russes actuellement stationnées le long de ces frontières.

Cette demande doit être formulée devant l'ONU, immédiatement, avec force, formellement et à plusieurs reprises par le gouvernement arménien d'Erévan en association avec le gouvernement d'Artsakh à Stepanakert.

Simultanément, la direction de notre Église arménienne, dirigée par le Catholikos de tous les Arméniens Karekin II d'Etchmiadzine, en association avec le Catholikos de Cilicie Aram Ier, à Beyrouth, en collaboration avec les ambassades d'Arménie dans le monde, et tous

les chefs d'organisations arméniennes importantes doivent se réunir sans de longues formalités fastidieuses, afin d'inonder les dirigeants et législateurs de tous les pays où résident d'importantes communautés arméniennes, à commencer bien sûr par celles des États-Unis et de la France, et leur demander, en tant que citoyens de ces pays, d'apporter leur soutien et assurer leur participation à une telle force de maintien de la paix des Nations unies dans le Caucase.

Chers compatriotes arméniens, au moment où j'écris les dernières lignes de cet article, je suppose que vous êtes tous au courant des menaces très récentes que j'entends et qui sont exprimées ouvertement à l'instant par le président turc et Recep Tayyip Erdogan et Aliiev, exigeant des mesures inouïes et d'autres concessions de la part de l'Arménie.

Ne doutons pas un seul instant que de telles menaces verbales se traduiront bientôt par des « actions militaires ».

Seule une force internationale peut dissuader ces vautours de poursuivre le démembrement permanent de l'Arménie. Chers frères arméniens, montrons que nous pouvons relever honorablement ce défi majeur.

Traduction N.P.



# ABAKA

ENGLISH SECTION

MONDAY OCTOBER 16, 2023

## Azerbaijani snub of Macron casts shadow over peace push



Azerbaijan's refusal to attend a summit orchestrated by Emmanuel Macron is casting doubt on the French president's diplomatic effectiveness in reaching peace agreements, as relations between Baku and Paris sour rapidly, Bloomberg reports.

Macron had hoped to get Azerbaijani President Ilham Aliyev and Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan to sit at the same table for talks in Granada, Spain, on Thursday, where some 45 European leaders are gathered for a forum he designed to foster dialogue on the continent. Aliyev canceled his visit hours after his ally Turkish President Recep Tayyip Erdogan also pulled out.

"France doesn't have a problem with Azerbaijan, it's Azerbaijan that has a problem with the commitments it makes, with keeping its word and respecting international law," a combative Macron told reporters during a news conference in Granada, saying that he planned to call Aliyev soon. "We will continue acting as a mediator every time we can," he said, while also ruling out sanctions against Azerbaijan as "counter-productive."

Aliyev told Macron that Paris couldn't be a neutral partner given its ties to Armenia, according to people familiar with their exchanges, who asked not to be identified because the information isn't public. Macron believes Aliyev assured him Azerbaijan wouldn't take military action against Armenians in Nagorno-Karabakh shortly before it launched a lightning assault last month to take full control of the region, the people said.

Aliyev's foreign policy adviser Hikmet Hajiyev said on X, formerly known as Twitter, Thursday that Azerbaijan supported three-way talks with Armenia and the European Union, without the involvement of France.

He blamed "France's biased actions and militarization policy that seriously undermine regional peace and stability in the South Caucasus," and accused Paris of refusing to allow Turkey to join the talks in Spain. Macron denied the accusation. Despite Aliyev's absence, Pashinyan met with Macron, German Chancellor Olaf Scholz and European Council President Charles Michel in Granada on Thursday. Michel said Aliyev and Pashinyan agreed to meet with him later this month in Brussels. While Azerbaijan's attack effectively ended a 35-year territorial conflict over Nagorno-Karabakh, it triggered an exodus of almost the entire Armenian population of the territory. More than 100,000 fled to Armenia in a matter of days, fearing for their safety even as Aliyev pledged to respect their rights if they stayed. France, which has a large Armenian community mostly descended from survivors of the 1915 genocide in Ottoman Turkey, has repeatedly clashed with Azerbaijan on the conflict.

Macron's foreign minister, Catherine Colonna, promised to provide Armenia with military equipment "so that it can ensure its defense" during a visit to Yerevan on Tuesday. She also made a plea for support to Armenia during a phone call between US President Joe Biden and European leaders to discuss Ukraine, according to a French diplomat.

Macron's government wants the United Nations to be let into Nagorno-Karabakh and for the European Union to do more to support Armenia's sovereignty, including via the European Peace Facility which also reimbursed governments for military deliveries to Ukraine, one of the people said. The French also want to help Armenia reduce its dependence on Russia, the person added.

It also wants the EU to do something in response to Baku's use of force. Both sanctions and use of the EPF are seen as premature at this stage, another person said. Azerbaijan allowed a UN delegation to visit Nagorno-Karabakh on Sunday. It later reported that it came across no incidents of violence against civilians, while also noting that there were "very few" people left.

France wants to "build a real European plan to support an independent Armenia that's sovereign and democratic," Prime Minister Elisabeth Borne said Tuesday. "France is fully committed to Armenia's sovereignty and territorial integrity."

Macron and the EU are concerned over a potential military assault by Azerbaijan, the people said. Aliyev is pushing for a transport corridor across southern Armenia to link Baku to Azerbaijan's exclave of Naxcivan, bordering Turkey and Iran, a demand

Cont'd on page 8

## France initiates UNSC discussion on Nagorno-Karabakh for resolution ensuring return of forcibly displaced population

France has initiated a new discussion in the UN Security Council to adopt a resolution to create the conditions for the return of the forcibly displaced population of Nagorno-Karabakh, French Foreign Minister Catherine Colonna has said in the Senate.

Colonna said that the conditions must include strong guarantees for the rights of the Armenians of NK, including for the preservation of historical-cultural rights, which requires a permanent international presence on the ground.

"Azerbaijan planned and organized the displacement of more than 100,000 Armenians from Nagorno-Karabakh. This is an extremely grave crime that cannot remain unanswered," Colonna said.



## EURACTIV: Aliyev is the EU's favourite dictator

As EU leaders gather in Granada on Thursday, their most publicised agenda item is the situation with Armenia after Azerbaijan took control of Nagorno-Karabakh following a 24-hour military operation that ended almost four decades of tension, writes EURACTIV.

The international press has focused on Azerbaijan's strongman, Ilham Aliyev, who snubbed the five-way talks planned on the sidelines of the summit with the leaders of France, Germany, and Armenia, hosted by Council President Charles Michel.

Such a snub is embarrassing for the hosts. But Aliyev is the EU's favourite dictator. After Russia attacked Ukraine, Azerbaijan's gas became precious as Russian supplies dwindled.

Aliyev has so far accepted all the invitations by the EU's Michel to discuss Karabakh, and there were many photo opportunities with his Armenian counterpart Nikol Pashinyan, despite the total failure of the exercise.

Now Aliyev took Karabakh as a low-hanging fruit because he could.

He can also claim there is no ethnic cleansing: The population of 120,000 left to seek refuge in Armenia, not because Aliyev's army drove them out but because they feared this would happen. There is no damage to civilian infrastructure such as hospitals, schools and housing or to cultural and religious sites in Karabakh, the UN said. So, everything is fine, the EU's favourite dictator has accomplished the perfect war – without casualties, without destruction, without war crimes.

Moreover, under international law, Nagorno-Karabakh is the territory of Azerbaijan, so one may argue that this was going to happen sooner or later.

Aliyev succeeded, it seems, because Europe has forgotten how things went down in Munich in 1938.

Cont'd on page 8

## US Congress members address letter to Blinken, Power, calling to immediately prevent Azerbaijan invasion of Armenia

Congressional Armenian Caucus Co-Chair Frank Pallone (D-NJ), Representatives Jim Costa (D-CA), and Brad Sherman (D-CA) were joined by a bipartisan group of U.S. House lawmakers in calling on the Biden Administration to take immediate measures to prevent an Azerbaijani invasion of Armenia, reported the Armenian National Committee of America.



"The opportunity to prevent further aggression by Azerbaijani forces and an all-out war in the South Caucasus is running out," stated the U.S. Representatives in an October 4th letter addressed to Secretary of State Antony Blinken and USAID Administrator Samantha Power. "Signals from Aliyev indicate that his campaign of ethnic cleansing will not cease with his military attacks on Artsakh [(Nagorno-Karabakh)]." The U.S. lawmakers offered four concrete ways the U.S. can deter Azerbaijani aggression, including:

- Imposing Global Magnitsky Act and other sanctions against Azerbaijan for "their role in the military attack on and dissolution of Artsakh and associated atrocities and human rights violations"
- Enforcing Section 907 of the FREEDOM Support Act, stopping military aid to Azerbaijan
- Providing security assistance to Armenia
- Placing international monitors and peacekeepers in Armenia to prevent an Azerbaijani invasion.

Also, the legislator called for expanded U.S. and international humanitarian aid for Armenian refugees forced out of Artsakh and efforts to secure the "unconditional release of and amnesty for captured Artsakh government officials and Armenian prisoners of war."



## Armenia submits requests for ten provisional measures against Azerbaijan at ICJ

Armenia has named the ten provisional measures it seeks the ICJ to indicate against Azerbaijan. The request was submitted by Armenia's agent Yeghishe Kirakosyan during the world court oral proceedings on the request for the indication of provisional measures filed by Armenia against Azerbaijan.

"On the basis of its request for provisional measures dated 28 September 2023 and its oral pleadings, Armenia respectfully requests the court to indicate the following provisional measures pending its determination of this case on the merits:

- 1) "Azerbaijan shall refrain from taking any measures which might entail breaches of its obligations under the CERD";
- 2) "Azerbaijan shall refrain from taking any actions directly or indirectly aimed at or having the effect of displacing the remaining ethnic Armenians from Nagorno-Karabakh, or preventing the safe and expeditious return to their homes of persons displaced in the course of the recent military attack including those who have fled to Armenia or third States, while permitting those who wish to leave Nagorno-Karabakh to do so without any hindrance";
- 3) "Azerbaijan shall withdraw all military and law-enforcement personnel from all civilian establishments in Nagorno-Karabakh occupied as a result of its armed attack on 19 September 2023";
- 4) "Azerbaijan shall facilitate, and refrain from placing any impediment on, the access of the United Nations and its specialized agencies to the ethnic Armenians of Nagorno-Karabakh, and shall not interfere with their activities in any way";
- 5) "Azerbaijan shall facilitate, and refrain from placing any impediment on, the ability of the International Committee of the Red Cross to provide humanitarian aid to the ethnic Armenians of Nagorno-Karabakh, and shall cooperate with the International Committee of the Red Cross to address the other consequences of the recent conflict";
- 6) "Azerbaijan shall immediately facilitate the full restoration of public utilities, including gas and electricity, to Nagorno-Karabakh, and shall refrain from disrupting them in the future";
- 7) "Azerbaijan shall refrain from taking punitive actions against the current or former political representatives or military personnel of Nagorno-Karabakh";
- 8) "Azerbaijan shall not alter or destroy any monument commemorating the 1915 Armenian genocide or any other monument or Armenian cultural artefact or site present in Nagorno-Karabakh";
- 9) "Azerbaijan shall recognize and give effect to civil registers, identity documents and property titles and registers established by the authorities of Nagorno-Karabakh, and shall not destroy or confiscate such registers and documents";
- 10) "Azerbaijan shall submit a report to the Court on all measures taken to give effect to this Order within one month, as from the date of this Order, and thereafter every three months, until a final decision on the case is rendered by the Court," Kirakosyan said.



## Armenian-Azeri summit expected in Brussels by the end of October



Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan and Azerbaijani President Ilham Aliyev will meet in Brussels later this month, President of the European Council Charles Michel has said.

Michel told reporters in Granada that both leaders have accepted his invitation to meet in Brussels by the end of October, according to RIA Novosti.

The Armenian and Azeri leaders were supposed to hold EU-mediated peace talks in Granada on the sidelines of the European Political Community summit but Azerbaijan's Aliyev cancelled his participation a day before the talks. The Armenian PM nevertheless visited Granada and met with EU leaders. A joint communiqué was adopted after the meeting. Afterwards, Michel said he wants to organize a meeting between the Armenian and Azeri leaders in Brussels.

## Russia sends delegation to Armenia to discuss timeframe of withdrawal of peacekeepers from Nagorno-Karabakh - TASS

A Russian Defense Ministry delegation will travel to Yerevan on October 6 to discuss the timeframes of withdrawing the Russian peacekeeping force from Nagorno-Karabakh, TASS reported citing a diplomatic source.

Russia sent peacekeepers to Nagorno-Karabakh as part of the 2020 ceasefire terms. The terms of the ceasefire agreement, officially known as the 9 November 2020 trilateral statement by the leaders of Russia, Armenia and Azerbaijan, provide for a repeated extension of the peacekeeping contingent's mission by five more years if Armenia and Azerbaijan do not object to that.

In September 2023, Azerbaijan again attacked Nagorno-Karabakh. The offensive resulted in the forced displacement of over 100,000 persons – almost the entire population – of Nagorno-Karabakh.



## AZERBAIJANI... Cont'd From page 7

that Yerevan fears may be a threat to its sovereign territory.

Michel said Aliyev "made very clear that they do not have territorial claims on Armenia" during a phone talk between them two days earlier. "It should be said in a very vocal way I think," the EU leader told reporters Thursday.

The informal group meeting in Spain, known as the European Political Community, brings the 27 EU member states together with countries including Ukraine, Moldova and the UK. One of the key objectives Macron set out for the forum is to help resolve international crises by engaging the EU more with non-members to foster a common culture.

Serbia and Kosovo are set to hold talks with Macron and Scholz in Granada. The French and German leaders in June demanded new elections in North Kosovo following contested results, though the conflict remains.

## EURACTIV... Cont'd From page 7

Appeasing the dictator (Hitler in that case) was the basis of the 1938 agreement between France, the UK, fascist Italy, and Nazi Germany. It essentially provided for the German annexation of a part of Czechoslovakia called the Sudetenland, where more than three million people, mainly ethnic Germans, lived.

Giving Hitler "what he wants" to appease him was of course a shameful and wrong move.

Aliyev is suspected of gearing up for another war, whose aim is to establish a land corridor between the Azeri enclave of Nahichivan and mainland Azerbaijan – by grabbing Armenian territory.

And he has the support of Turkey, which has megalomaniac dreams about a bigger Turkic corridor, all the way from Anatolia to the Uigurs in China. The only piece of land lacking to complete this puzzle is Armenian territory.

Aliyev knew he would be under pressure in Granada, alone against four at the five-way talks, so he turned down the invitation. As a pretext, he used "pro-Armenian statements" by French officials and an alleged French decision to supply Yerevan with military equipment.

French Foreign Minister Catherine Colonna was the first Western official to visit Yerevan after the fall of Karabakh. But she didn't announce a decision to supply Armenia with French armament. What she said was:

"France has given its agreement to the conclusion of future contracts with Armenia, which will allow the delivery of military equipment to Armenia so that it can ensure its defence."

Giving "an agreement" for the conclusion of future contracts does not mean military supplies would start anytime soon. And France doesn't have much to send anyway, as the supplies sent to Ukraine have dried up the stocks.

The real context: France is home to half a million ethnic Armenians and Colonna needed to visit Yerevan and say something that would sound nice and appropriate. Aliyev knows that, but the pretext was just too good to pass up.

The EU made a major mistake by not inviting Turkish President Recep Erdoğan to the five-way mediation talks in Granada. The Turkish president is a major player in the region, and a strong backer of Azerbaijan, and should not be absent from such talks.

If the Granada meeting was expected to be a milestone, indeed, it will be one, in terms of failed European policies.

The gathering will likely encourage Aliyev and Erdoğan to go ahead and grab from Armenia what they want. The Armenians can try to fight – but perhaps they had better surrender. It seems no one is really prepared to help them.



## ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Հայ երգն ու երաժշտությունը հին դարերեն ի վեր մեր ազգային արուեստի անբաժան մասնիկը եղած է, որուն միջոցաւ դրսեւորուած են կեանքի ընկերային ու կենցաղային երեւոյթները, ուր դարերու ընթացքին փոփոխման ենթարկուելով զարգացած ու կատարելագործուած են...:

1940-ի վերջաւորութեան եւ 1950-ի սկիզբներուն Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն եւ Մեծն Բրիտանիայէն առաջացած է «Pop-Էստրադային» ոճը, միաձուլելով տարբեր երաժշտական ոճեր՝ ճազը (jazz), սուինկը (swing), պլուզը (blues), եւ գաւառականը (country): Սա ինքնին Էստրադային երաժշտութիւն ստեղծագործելու եւ կամ մշակելու դասական տեսութիւնն (théorie) է:

1956-ին Հայաստանի Էստրադային Նուագախումբը, արդէն իսկ, յառաջդիմութիւն ձեռք բերած էր, որուն երգացանկը երբեք չէ զիջած միջազգային չափանիշէն, նոյնիսկ գերազանցած իր բարձրաճաշակ առումով:

60-ական թուականներուն Միջին Արեւելքի հայկական գաղութներէն ներս տուեալ արուեստի ոճը սկսած էր ներթափանցել թէկուզ սիրողական խումբերով սակայն միշտ ալ խանդավառութիւն ստեղծելով գաղութի ընկերային միջոցառումներուն: Բնական երեւոյթ է, արտագաղթի ժամանակ, ժողովուրդը իր հետ կը տանի նաեւ ամանդութիւններն ու մշակոյթը: Այսպէս եղաւ նաեւ հայ երգն ու երաժշտութիւնը. սակայն ժամանակի ընթացքին որոշ ամանդութիւններու կողքին աղաւաղուեցան նաեւ մեր ժամանակակից երգերը:

Խնճոյքներու ընթացքին թմբուկներն ու կիթառի



աղմուկն է որ լսելի կը դառնայ իսկ երգիչն ալ ստիպւած լսափողի (microphone) ձայնաստիճանը կը բարձրացնէ: Գալով «երգերու բառերուն» կարելի չէ յստակացնել, թէ արեւմտահայերէն են կամ արեւելահայերէն. մէկ խօսքով անորակ ու անյանգաւոր բանաստեղծութիւններ, որոնց վրայ յարմարցուած են ձայնանիշերու կոյտեր Էստրադային անուան տակ:

Հայ երգը իր ազգային դէմքը պէտք չէ կորսնցնէ արեւելեան ռնգային մուղամները կապկելով ու նոր ոճեր ստեղծելով:

Խօսելով «նոր ոճեր»ու մասին՝ ըստ երեւոյթին տուեալ խումբերը սկսած են նաեւ հայ երգին ներմուծել «ծանր մետաղական» (heavy metal) տեսակները (genre), որոնք սկիզբ առած են 1960-ի վերջաւորութեան ու 1970-ի սկզբնաւորութեան, ունե-

նալով իրենց ուրոյն երաժշտական ոճերը, որոնք դժուար են զանազանել իրարմէ բացի մի քանի յատկանիշներով՝ գործիքաւորման, արագութեան (tempo), կառոյցի, ձայնային (vocale) ոճի, բառերու, կիթառ նուագելաոճի եւ թմկահարման զանազան ոճի առումներով, որը ժամանակակից իւրայատուկ ոճ մըն է իր տեսակին մէջ:

Անհասկնալի է թէ ինչու եւ թէ ինչ նպատակով է որ որոշ սիրողական խումբեր արդիական յիշեալ ոճերով կը փորձեն հայկական երաժշտութիւնը ներկայացնել:

Հայաստանի հարեան Ատրպէյճանը, տարիներէ ի վեր մեր աշուղական, ժողովրդական, դասական երգերն ու երաժշտութիւնը իւրացնելով լկտիաբար կու գայ յայտարարելու թէ մենք ենք իրենցմէ առած (այս մասին յարմար առիթով ու փաստերով պիտի անդրադառնանք): Ուստի զգօն ըլլանք ու պահպանենք մեր ազգային երգն ու երաժշտութիւնը, այլ ոչ թէ աղաւաղելով ներկայացնենք հանրութեան որպէս մերը եւ ինչու չէ՝ կարելի է Էստրադայինի դասական ոճով եւ կանոններով՝ աշուղական, ժողովրդական երգերը վերամշակել ու ներկայացնել առանց տուրք տալու «մօտայիկ» (նորաձեւ) ոճերուն. նման մշակումներ եօթանասունական թուականներուն Հայաստանի երգահանները կատարած են անարատ պահելով տուեալ երգերու բարձրորակ արժէքը:

Շատ բան կորսնցուցինք յուսամ մեր երգերն ալ չենք կորսնցներ...:

Սամուէլ Քեօշկերեան

## ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ ՏՈՒԺԱԾՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ՀԱՅԵՐ ԶԿԱՆ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՄՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԻՐԱԿԱՆԱՅՆԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼ ՓԱՓԱՔՈՂՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իսրայէլի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութիւնը կ'իրականացնէ Հայաստան վերադառնալ ցանկացող ՀՀ քաղաքացիներու կամաւոր արձանագրութիւնը՝ ըստ իրավիճակի զարգացման անհրաժեշտ քայլեր ձեռնարկելու համար:

«Արմէնփրէս»-ի կը հաղորդէ, որ Հայաստանի արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարութիւն տարածած է:

Նախարարութենէն կը յայտնեն, որ Իսրայէլի մէջ գտնուող ՀՀ դեսպանութիւնը օրը 24 ժամ կարգապահութեամբ կը շարունակէ գործել թեժ գիծ՝ +972 50 6670345 (ուղիղ հեռախօսակապ), իսկ ՀՀ արտաքին գործերու նախարարութեան թեժ գիծը՝ +374 (55) 620111 հեռախօսահամարով, տրամադրելի է նաեւ Whatsapp եւ Viber հարթակներով:

Ըստ առկայ տուեալներուն, հայերը կը բնակին հետեւեալ քաղաքներու մէջ՝ Երուսաղէմ, Թել Աւիվ, Հայֆա, Պեթախ Թիկվա, Բաթ Յամ: Այս պահուն ռազմական գործողութիւններու հետեւանքով տուժածներու շարքին հայեր կամ Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներ չկան: Մինչ լուրին հաղորդումը Երուսաղէմի հայկական եկեղեցին չէ տուժած:

Իսրայէլի մէջ ՀՀ դեսպանութիւնը մշտական կապի մէջ է տեղի իշխանութիւններու, հայկական կազմակերպութիւններու եւ անհատներու հետ: «ՀՀ դեսպանութեան թեժ գիծը կը գործէ Հոկտեմբերի 9-էն, եւ մինչ օրս ստացած հեռախօսագանքերու ընթացքին տրուած հիմնական հարցերը կը վերաբերին անհրաժեշտութեան պարագային Իսրայէլէն Հայաստան թռիչքներու առկայութեանը: Նշենք, որ այս պահուն Բեն-Գուրիոնի օդակայանը կը շարունակէ գործել:

ՀՀ Դեսպանութեան մէջ կիրականացուի նաեւ ՀՀ վերադառնալ ցանկացող ՀՀ քաղաքացիներու կամաւոր արձանագրութիւնը՝ ըստ իրավիճակի զարգացման անհրաժեշտ քայլեր ձեռնարկելու համար:

Մինչ օրս արձանագրուած է Թել Աւիվի շրջանի մէջ գտնուող Արեւելեան Միջերկրական Միջազգային դպրոցի (The Eastern Mediterranean International School (EMIS)) ուսանող ՀՀ երեք քաղաքացիներու ՀՀ վերադառնալու պահանջը, որուն մասին Իսրայէլի մէջ ՀՀ դեսպանութիւնը ցուցաբերած է անհրաժեշտ աջակցութիւն», - ըսուած է յայտարարութեան մէջ:

## ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԱՐՑԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԲՈՆԱԳԱՂԹԸ ՅԵՂԱՅԻՆ ԶՏՈՒՄ ԿՈՉԵԼ



Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործոց նախարարութիւնը մերժեց Արցախէն հայերու բռնագաղթը ցեղային զտումներ կոչել, եզրակացնելով, թէ «որովհետեւ տակաւին ապացոյցներ չկան»:

Նախարարութեան բանբեր Մեթիու Միլըր նշեց, որ Միացեալ Նահանգները լրջօրէն կը վերաբերի ցեղային զտումներու, ցեղասպանութեան եւ այլ վայրագութիւններուն մասին մեղադրանքներուն նկատմամբ:

Այս ամպիոնէն վերջնականապէս չեմ կրնար խօսիլ այդ մասին: Լեռնային Ղարաբաղէն Հայաստան մեկնած են հարիւր հազար, կամ ես պիտի ըսէի շուրջ հարիւր հազար բնիկ հայեր: Հիմա մենք չենք գիտեր, չեմ կարծեր, որ մեզմէ ոեւէ մէկը կրնայ ըսել, որ անոնց քանի տոկոսը կը ծրագրէ մնալ Հայաստան, քանի տոկոսը կը փափաքի վերադառնալ, եթէ պայմանները թոյլ տան: Տեղահանուածներուն նկատմամբ պէտք է ցուցաբերուի համապատասխան վերաբերմունք: Հետեւաբար, մենք կը կրկնենք անկախ միջազգային դիտորդական առաքելութիւն ստեղծելու մեր կոչը, որ պիտի ապահովէ թափանցիկութիւն եւ պիտի հաւաստիացնէ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին, որ բնիկ հայերուն իրաւունքները եւ ապահովութիւնը պիտի պաշտպանուին, յատկապէս անոնց, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ: Ատրպէյճան այդպիսի հաւաստիացումներ տուած է: Մենք կը կարծենք, թէ պէտք է ըլլայ միջազգային դիտորդական առաքելութիւն մը, որ պիտի դիտարկէ եւ երաշխաւորէ զանոնք: Մենք մնայուն կապ կը պահենք իրավիճակին մասին տեղեկանալու համար: Մենք չենք խուսափիր համապատասխան քայլերու ձեռնարկելէ՝ արձագանգելու վայրագութիւններու մեղադրանքներուն եւ պատասխանատուութեան ենթարկելու վայրագութիւններուն համար պատասխանատուները, երբ ապացոյցներ ունենանք, որ անոնք տեղի ունեցած են: Բայց, ինչպէս միշտ, ցեղասպանութիւն կամ ցեղային զտումներ իրականացնելու որոշումը հիմնուած է կանխամտածուած ապացոյցներու վրայ հիմնուած գործընթացի մը վրայ», ըսաւ Միլըր ատելցնելով, թէ բացի Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակէն, կան նաեւ այլ հարցեր, որոնք վիճելի են Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ, եւ մենք կոչ կ'ուղղենք անոնց՝ վերադառնալու խաղաղ բանակցութիւններու՝ քննարկելու եւ ի վերջոյ լուծում տալու այդ հարցերուն:

Ան նաեւ ողջունած է ՄԱԿ-ի առաքելութիւնը Արցախի մէջ:





Թեքեան Մշակութային Միութիւն  
Տիկնանց Յանձնախումբ

# ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

Կիրակի, 19 Նոյեմբեր 2023  
առաւօտեան ժամը 11-էն սկսեալ

Ճաշի սպասարկութիւն ժամը 1-ին

• • • • •

Ձեռային աշխատանքներ, նուէրներ եւ զանազանք:  
Հայկական աւանդական համեղ անուշեղէններու  
եւ խմորեղէններու վաճառք:

• • • • •

825 Rue Manoogian, st-Laurent, H4N 1Z5  
Tel: (514) 747-6680



**ԱՊԱԳԱՅ**  
ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Օրհնութեամբ՝ գանատաՀայոց առաջնորդ  
գերշ. Տ. Աբգար եպիս. Յովակիմեանի

Հովանաւորութեամբ  
Գանատայի մօտ ՀՀ-ի լիազօր  
եւ արտակարգ դեսպան  
տիկ. Անահիտ Յարութիւնեանի

Գեղարուեստական ղեկավար՝  
Սամուէլ Քեօշկերեան

Մանակցութեամբ  
**Quatuor Rhapsodie** քառեակի  
Nayiri Piloyan: Alto  
Amélie Lamontagne: violon  
Ana Drobac: violon  
Caroline Richard: Violoncelle

եւ Սօփրանօ Սաշա Ճիհանեանի

## Հանդիսաւոր Նշում

«ԱՊԱԳԱՅ» ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹԻ  
48-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

Երաժշտական աննախադէպ երեկոյ նուիրուած՝  
հանճարեղ երգահան - խմբավար

### Արամ Խաչատուրեան-ի

ծննդեան 120 ամեակին

Հաբաթ, 4 Նոյեմբեր 2023  
Ե. ժամը 8:00-ին

Թեքեան Մշակ. Միութեան Յ. եւ Ս. Արզումանեան սրահին մէջ

Մուտքի նուեր: \$50

825 Rue Manoogian, St-Laurent, H4N 1Z5  
(514) 747-6680



# SPONSOR A TEACHER

## 2023

*in Armenia and five villages in Artsakh*

Since its inception in 2001, the TCA Sponsor a Teacher program has raised \$828,060 and reached out to 7,253 teachers and school staff in Armenia and Artsakh.







Yes, I want to sponsor teachers in Armenia and Artsakh to continue helping them educate the children, our future leaders. I would like to have the teacher's name and address.

☐ \$200 ☐ \$400 ☐ \$600 ☐ other \_\_\_\_\_

Name \_\_\_\_\_

Address \_\_\_\_\_

City \_\_\_\_\_ State \_\_\_\_\_ Zip \_\_\_\_\_

Email \_\_\_\_\_

Make check payable to: Tekeyan Cultural Association  
Memo: Sponsor a Teacher  
Mail your check to:  
TCA Sponsor a Teacher  
5326 Val Verde, Houston, TX 77056

YOUR DONATION IS TAX DEDUCTIBLE